

Utjecaj folklora koprivničke Podravine na kulturnu scenu u Hrvatskoj

---

Rek, Rahela

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:620906>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

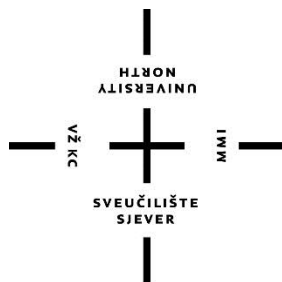
Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

Sveučilište Sjever

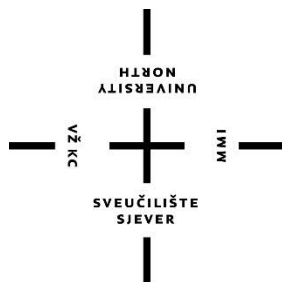
Završni rad br. 111/NOV/2018

Utjecaj folklor koprivničke Podravine na kulturnu scenu u Hrvatskoj

Rahela Rek, 1080/336

Koprivnica, srpanj 2018.

Sveučilište Sjever

Odjel za novinarstvo

Završni rad br. 111/NOV/2018

Utjecaj folklor koprivničke Podravine na kulturnu scenu u Hrvatskoj

Studentica

Rahela Rek, 1080/336

Mentorica

Doc. dr. sc. Iva Rosanda Žigo

Koprivnica, srpanj 2018.

Predgovor

Priloženi završni rad nastao je iz velike ljubavi prema folkloru. Naime, navedenim se bavim desetak godina te mogu reći kako je folklor jedna od najvažnijih aktivnosti u mom životu. Prvenstveno sam ponosna na svoju odlučnost pri izabiranju tematike vezane za folklor koja nije prepoznata i prihvaćena u širim hrvatskih krugovima. Najprije se želim zahvaliti mentorici Ivi Rosandi Žigo koja mi je svojim savjetima pomogla u oblikovanju rada. Također se želim zahvaliti mojem Marku koji je bio najveća potpora kada je bilo najpotrebnije, ali i mojoj obitelji i prijateljima. Ovim završnim radom htjela bih pokazati koliko je važno očuvanje hrvatske narodne kulture, baštine i folkloru te što nam sve donosi i kako čuva naš nacionalni identitet.

Sažetak

Etnologija je znanost koja proučava narode te njihove običaje i navike što je važno za opisivanje utjecaja folklor koprivničke Podravine na kulturnu scenu u Hrvatskoj. Jednako tako proučava i narodnu kulturu te baštinu za koje se može reći da su izvor simbola posebnosti i zatvorenosti, ali i kulturne kompleksnosti. Narodna kultura se mijenja s obzirom na doticaje s drugim kulturama, ali i novim generacijama koje su zadužene za promoviranje narodne baštine kao zajedničkog dobra određene zajednice. Organizacija koja se ističe u njenom očuvanju i razvoju je Organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu (UNESCO). Uz narodnu kulturu i baštinu vežu se i običaji koji označavaju život neke populacije na određenom području. Temeljna važnost ovog rada nalazi se u folklor koji je postao suvremeni promicatelj narodne kulture. Prikazuje stvaralaštvo utemeljeno na tradiciji, a sama riječ dolazi od engleske riječ *folk* što znači narod dok riječ *lore* označava znanje. Naime, Hrvatsku se u folklornom smislu može podijeliti na četiri etnografske zone: alpsku, panonsku, jadransku i dinarsku. Odabrano područje koprivničke Podravine pripada panonskoj etnografskoj, odnosno plesnoj zoni. Osnovna karakteristika plesova u panonskoj zoni jest vertikalno drmanje koje se najbolje može prikazati u plesovima poput *drmeša*. Pojavljuju se plesovi u kolu, parovima i samostalni. Često se u plesovima mogu vidjeti i prikazi različitih običaja poput odlazak momaka u vojsku ili svatova. U instrumentalnom segmentu do izražaja najviše dolaze violina i cimbal koji svojim zvukom prikazuju specifičan podravski prizvuk. Pjevači pjevaju glasno, drugi glas je snažniji u odnosu na prvi te ne postoje logički dahovi već ih pjevači uzimaju kada misle da je potrebno. Nošnja koja se ističe jest ona Općine Koprivnički Ivanec koja na sebi sadrži *ivanečki vez*, specifičan za podravski kraj. U Koprivničko-križevačkoj županiji ističu se *Folklorni ansambl Koprivnica* i *Društvo izvornog folklor Koprivnički Ivanec* koji doprinose očuvanju, razvoju i promoviranju podravskog folklor. Od značajnijih događaja valja spomenuti *Podravske motive*, Međunarodni folklorni festival *Iz bakine škrinje* i *Picokijada*. Jedna od važnijih ličnosti za očuvanje i promicanje podravskog folklor jest Nada Šešić – predsjednica *Folklornog ansambla Koprivnica* i suradnica u organiziranju kulturnih događanja. Gospođa Šešić ističe ples kao jednu od najboljih aktivnosti kao i važnost očuvanja hrvatskog folklor. Također, iznimno je važno organiziranje i održavanje kulturnih manifestacija, ali i promoviranje kulturne baštine u medijima.

Ključne riječi: etnologija, folklor, običaji, kultura, baština

Sadržaj

1.	Uvod.....	1
2.	Određenje pojma etnologija.....	2
2.1.	Razvitak etnologije u Hrvatskoj.....	3
2.2.	Određenje pojma etnografija.....	4
3.	Narodna kultura i baština.....	6
4.	Što je folklor?.....	9
4.1.	Usmena i pismena tradicijska predaja.....	11
4.2.	Panonska etnografska zona.....	12
4.2.1.	Tradicijski plesovi.....	14
4.2.2.	Tradicijsko pjevanje i instrumenti.....	15
4.2.3.	Narodna nošnja.....	16
5.	Čuvari podravske narodne baštine.....	20
5.1.	Folklorni ansambl „Koprivnica“.....	20
5.2.	Društvo izvornog folklor „Koprivnički Ivanec“.....	21
5.3.	KUD „Delovi“.....	23
5.4.	KUD „Fran Galović“ Peteranec.....	24
5.5.	KUD „Molve“.....	24
5.6.	KUD „Podravka“.....	25
5.7.	KUD „Prugovac“.....	25
5.8.	KUD „Prigorje“.....	25
5.9.	KUD „Srce“.....	26
5.10.	KUD „Širine“ Novo Virje.....	26
5.11.	Podravski motivi.....	26
5.12.	„Iz bakine škrinje“.....	27
5.13.	„Picokijada“.....	27
6.	Intervju s Nadom Šešić.....	29
7.	Pozicija folklor u suvremenoj hrvatskoj kulturi i medijima.....	33
8.	Zaključak.....	35
9.	Literatura.....	Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.
10.	Popis slika.....	39

1. Uvod

Hrvatska je država s bogatom narodnom kulturnom i tradicijom. Ljudi se često opuštaju upravo uz pjesmu i ples dok pojedini njeguju narodnu baštinu i običaje. Navedeni sadrže sve ono što su nam naši preci ostavili poput obrazaca ponašanja i navika. Analizirano područje koprivničke Podravine pripada nizinskom dijelu Hrvatske koji se nalazi uz rijeku Dravu te sadrži specifičnosti vezane za narodnu kulturu i folklor. Ples i pjesma česti su oblici razonode svugdje u svijetu, no folklorna umjetnost nije toliko poznata i atraktivna kao neki drugi, moderniji oblici zabave. Naime, folklor je spoj tradicionalne pjesme, plesa, običaja i nošnje. Primjerice, u Republici Hrvatskoj skoro svako selo, mjesto ili grad ima osnovano kulturno-umjetničko društvo ili folklorni ansambl što pokazuje važnost očuvanja tradicije. Hrvatski folklor je iznimno šarolik uzevši u obzir raznovrsnost pojedinih regija. U priloženom završnom radu bit će pojašnjeni temeljni pojmovi poput etnologije koja proučava ljudska društva i kulture, zatim narodna kultura, baština i folklor. U drugom dijelu bit će analizirana panonska etnografska, odnosno plesna zona kojoj pripada i područje koprivničke Podravine. Nadalje će biti objašnjeni plesovi, pjevanje, glazbala i narodna nošnja koprivničkog kraja te istaknuti folklorni ansambli, KUD-ovi i događanja koja promoviraju folklornu umjetnost u Koprivničko-križevačkoj županiji. U novinarskom dijelu ovog rada prikazan je intervju s Nadom Šešić, predsjednicom *Folklornog ansambla Koprivnica*, koja se cijeli život bavi folklorom kao i organizacijom mnogih folklornih festivala i manifestacija. Na samom kraju bit će objašnjen položaj folkloru u hrvatskoj kulturu i medijima. Naime, često se pojavljuje nerazumijevanje ciljeva i svrhe folkloru što pokazuje postojanje neupućenosti o hrvatskoj narodnoj kulturi koja je sadržana u folkloru i narodnim običajima. Sva navedena poglavlja prikazat će utjecaj folkloru koprivničke Podravine na kulturnu scenu. Hrvatska scena je raznolika te je folklor kao jedna od njezinih sastavnica pronašla put ka njoj i prikazu hrvatske narodne kulture i običaja.

2. Određenje pojma etnologija

Za početak, važno je i neophodno opisati i objasniti definicije etnologije koja je neizbježan dio istraživanja raznih društava i kultura na čemu se temelji proučavanje folklor. Naime, odabrani autori, rječnici i enciklopedije donose nam razne definicije etnologije kako bismo lakše shvatili njezino određenje i bit obzirom na raznovrsnost njezina određenja.

Primjerice, *Hrvatska enciklopedija* navodi kako je etnologija narodoznanstvo odnosno „znanost koja proučava ljudska društva i kulture“ koja se razvila iz susreta s različitim kulturama.¹ Važno je napomenuti kako su glavni predmeti etnoloških proučavanja sve „kulturne sastavine koje omogućuju otkrivanje načina života i kulture tzv. nižih društvenih slojeva pojedinih etničkih skupina u određenim povijesnim razdobljima.“² Naime, ovaj rad proučava određenu skupinu ljudi, a to su stanovnici koprivničke Podravine te njihove običaje i kulturu koja se može uočiti u današnjim oblicima folklorne umjetnosti.

Prema *Oxfordskom rječniku engleskog jezika* etnologija je „znanstveno istraživanje i usporedba ljudskih rasa“³ pri čemu se može zaključiti kako se ljudske rase odnose na različite ljudske zajednice, pa tako i njihove kulturne osobitosti i običaje.

Naime, definicija etnologije u *Merriam-Webster dictionary* vrlo je sličnog sadržaja kao prethodna, a navodi se kako je etnologija „znanost koja se bavi dijeljenjem ljudskih bića u rase i njihovog podrijetla, raspodjele, odnosa i karakteristika.“⁴

Hrvatski jezični portal opisuje etnologiju kao „znanost koja poredbenim metodama proučava porijeklo, razvoj, način života, uređenje pojedinih zajednica kroz povijest, rasprostiranje naroda te ujedno čovjeka kao tjelesnog i duhovnog bića“⁵ i dodaje kako pripada grani kulture povijesti.

Autorica Dunja Rihtman Auguštin navodi kako „narodna kultura, narodna umjetnost i narodni običaji bijahu temeljnim pojmovima europske etnologije“ te kako je „etnologija utjecala na znanstvenu i javnu percepciju narodne kulture i na njezinu uporabu“ (2001: 5).

---

¹ <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=18532> (pristupljeno 25.04.2018.)

² Isto.

³ <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/ethnology?q=ethnology> (pristupljeno 25.04.2018.)

⁴ <https://www.merriam-webster.com/dictionary/ethnology> (pristupljeno 25.04.2018.)

⁵ <http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search> (pristupljeno 25.04.2018.)

Naglašava kako sama etnologija, ali i nacionalne znanosti „zahvaljuju prve poticaje baš u potrazi za znakovima nacionalnog identiteta u narodnom životu i običajima te u povijesti“ (isto) te kako je kulturna tradicija dio nacionalnog mita na kojem se temelji nacionalna država (isto, 12). Nadalje, etnologija se od davnina bavi običajima. U određenim europskim etnologijama središnje pozicije su zauzeli običaji. Čak i kada ne zauzimaju „najvažnije mjesto u tradicijskoj etnologiji, običaji je ispunjavaju najraznovrsnijim, najatraktivnijim sadržajima“ (isto, 29). Zanimljiv je podatak kako sve do druge polovice 20. stoljeća etnolozi uopće nisu pokušali odrediti pojam običaj. Naime, obzirom na zaziranje od teorije, etnologija nije promislila nijedan od pojmova na kojima je temeljila svoja istraživanja i spoznaje (isto).

Navedenim definicijama možemo doći do zaključka kako je etnologija znanost koja se bavi proučavanjima porijekla, navika i običaja određene skupine ljudi te kako je važna u otkrivanju novih spoznaja o raznim aspektima ljudskih zajednica.

2.1. Razvitak etnologije u Hrvatskoj

Hrvatska je etnologija (kao i mnoge europske) u prvome redu dugo istraživala kulturu ruralnih sredina pa je tako najvećim dijelom proučavala narodne običaje i način života na selu. Mnogi prilozi na tu temu nastajali su od sedamdesetih godina 19. stoljeća pa sve do danas. U vrijeme tih prvih etnoloških istraživanja seljaštvo je činilo oko 80% hrvatskog stanovništva. Također, seoska je kultura bila snažna sastavnica narodne kulture Hrvata do polovice 19. stoljeća. Bez obzira na to, svejedno je bilo doticaja s drugim društvenim skupinama i njihovim kulturama. Primjer su sela koja su se nalazila u blizini većih gradova te su bila pod snažnim utjecajem gradske kulture. Naime, „ti i drugi utjecaji polako su mijenjali seosku kulturu, a društvene i gospodarske promjene sužavale su njezin prostor i umanjile njezinu važnost u odnosu na cjelokupnu hrvatsku kulturu“ (Vitez 2016: 8). Autorica Dunja Rihtman-Auguštin (2001: 12) navodi kako je hrvatska etnologija svoj život započela s namjerom istraživanja temeljnih vrijednosti hrvatske narodne kulture. No, u tome su je ometale dvije glavne stvari: nedovršena integracija hrvatske nacije i naknadna teorijska utemeljenost na pojmu kultura. Pojmovi poput „narodne kulture, narodne umjetnosti pa čak i narodni običaji nikad nisu precizno određeni jer se hrvatska tradicionalna etnologija nije bavila teorijskim definicijama svoga predmeta“ (isto, 10–11). Dodaje kako je etnologija u Hrvatskoj slijedila svoje srednjoeuropske uzore te kako je „simbolička uloga narodne kulture u prošlostoljetnim procesima nacionalne integracije na svoj način bila opravdana...“ (isto). Drugi svjetski rat je također donio brze promjene te se pokazao kao velika prekretnica u

političkom, društvenom i gospodarsku životu, kako Europe tako i Hrvatske. U temelju je izmijenio društveni poredak te obezvrijedio seljaštvo, njegovu kulturu i običaje. Poslije Drugog svjetskog rata nova ideologija i politika podupirale su radništvo odnosno nositelja industrijske proizvodnje. Razvoj industrije je zahtijevao sve više radnika te su oni odlazili iz sela u veća mjesta ili gradove. Većinom su postali novi stanovnici urbanih sredina mijenjajući način života pa tako i običaje. Etnologija je tada proučavala njihovu prilagodbu novim pravilima preživljavanja. Postupno su se gradska i seoska područja sve više povezivala i miješala svoju kulturu i običaje te se pritom stvarala nova kultura (usp. Vitez 2016: 8–10).

U sadašnjosti se Hrvatska kao samostalna i suverena država „nastoji dokazati kao ravnopravna članica europske zajednice naroda i kultura“ (isto, 12). U tom nastojanju se postavlja pitanje očuvanja identiteta, baštine i kulturne osebnosti.

2.2. Određenje pojma etnografija

U nastavku ćemo spomenuti opisni dio etnologije, a to je etnografija.

Primjerice, *Oxfordski rječnik engleskog jezika* navodi šturu definiciju etnografije: „Znanstveni opis različitih rasa i kultura.“⁶ Ovom definicijom želi se istaknuti kako je uloga etnografije znanstveno prikupljanje podataka o raznim rasama i kulturama te njihovo opisno navođenje.

Zatim, *Encyclopedia Britannica* daje uvid u detaljniju definiciju: „Etnografija je deskriptivna studija specifičnog društva ili proces kojim se takvo istraživanje provodi. Suvremena se etnografija gotovo u potpunosti temelji na terenskom radu i zahtijeva potpuno uranjanje antropologa u kulturu i svakodnevicu ljudi koji predstavljaju subjekte istraživanja. (...) Suvremene etnografije obično se bave zajednicama, a ne pojedincima, fokusiraju se i koncentriraju na opis suvremenih okolnosti, a ne povijesnih događaja. Tradicionalno, etnografija je naglašavala važnost zajedničkih osobina neke grupe, no suvremene etnografije svoj su interes počele okretati prema varijacijama u kulturnom sistemu. Etnografske zajednice

---

⁶ <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/ethnography?q=ethnography> (pristupljeno 25.04.2018.)

nisu više usmjerene na mala i primitivna društva, nego se fokusiraju i na društvene oblike poput urbanih geta.⁷

Naime, u *Merriam-Webster dictionary* definicija etnografije prikazuju se kao: „Proučavanje i sistemsko opisivanje ljudskih zajednica“, ali i kao „deskriptivni proizvod koji je nastao temeljem etnografskog istraživanja.“⁸

Primjerice, *Hrvatska enciklopedija* navodi kako je etnografija nastala spajanjem riječi etno i grafija te da pripada „opisnom dijelu etnologije“, a opisuje se kao sakupljačka i opisivačka „djelatnost o ljudskim društvima i kulturi koja stvara podatke za etnološke analize.“⁹ Svrha joj je „što vjerniji opis načina života pojedinih ljudskih skupina.“¹⁰

S obzirom na mnogobrojne definicije etnologije i etnografije može se doći do zaključka kako je riječ o znanostima koje su važne za proučavanja i istraživanja različitih naroda i njihovih kultura, običaja i navika. Naime, upravo takvim raznovrsnim istraživanjima mnogi etnolozi su došli do spoznaja o kulturi, običajima, glazbalima, pjesmama, plesovima i nošnjama koprivničke Podravine koja sav svoj opus, danas, prikazuje folklornom umjetnošću.

---

⁷ <https://www.britannica.com/science/ethnography> (pristupljeno 25.04.2018.)

⁸ <https://www.merriam-webster.com/dictionary/ethnography> (pristupljeno 25.04.2018.)

⁹ <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=18528> (pristupljeno 25.04.2018.)

¹⁰ Isto.

3. Narodna kultura i baština

Folklornu umjetnost nemoguće je objasniti bez prethodne analize narodne kulture i baštine. One pripadaju posebnom području za proučavanje te imaju određene karakteristike koje je neophodno analizirati i opisati.

Autorica Rihtman-Auguštin smatra kako je narodna kultura povijesna kategorija. „Moglo bi se reći da je to splet simbola i značenja te pojava koje se mijenjaju u kontekstu političkih i društvenih povijesnih procesa; štoviše u tom kontekstu mijenja se čak i njihov univerzalni ili nacionalni karakter“ (Rihtman-Auguštin 2001: 106). Navodi kako postoji više mogućnosti za promatranje potencijala narodne kulture te da može biti „izvor simbola posebnosti i zatvorenosti, ali i promotor kulturne kompleksnosti“ (isto, 12). Najčešće se fenomene narodne kulture smatralo statičnima, kao da su nam jednom zauvijek dati, ali i postojani. „Mijene narodne kulture tretirane su mahom kao njezina degradacija i razgradnja“ (isto, 105).

Postoje različiti pristupi objašnjenju pojma kulturne baštine i identiteta koji polaze od nasljeđa koje posjeduje statična obilježja, ali i pokretača socijalne i ekonomske dinamike u zajednici. Mikulić (usp. 2012: 226) naglašava kako nasljeđe ne pripada statičnoj kategoriji već da ga sve više karakterizira tematsko širenje. „Paralelno s procesom širenja mijenjala se i selekcija kriterija koji se primjenjuju na baštinu zbog čega je danas značenje nasljeđa otvorenije i reflektira i živuću kulturu“ (isto).

Nekad se u davnim vremenima mislilo (ponekad se tako misli i danas) kako postoji prava, izvorna narodna kultura pojedinih etničkih skupina i nacija. No, tijekom vremena ta je narodna kultura na sebe primala negativne utjecaje zbog „dodira s kulturama drugih naroda i zbog utjecaja gradske, građanske nenarodne civilizacije“ (Rihtman-Auguštin 2001: 105).

Baština kao pojam je vrlo kompleksna no može se definirati kao „zajedničko dobro neke zajednice ili grupe ljudi, odnosno čovječanstva u cjelini, a koje se smatra nasljedstvom prenesenim od predaka“ (Rosić prema Elez 2012: 14). Rosić nastavlja kako se značenje riječi baština više ne odnosi na nematerijalnu nego na materijalnu stranu baštine (isto). Baština je dio prošlosti, sadašnjosti i budućnosti, odnosno ono što je „ljudski rod naslijedio, s čime živi i što ostavlja iza sebe budućim generacijama“ (Elez 2012: 14). Važno je očuvanje, poznavanje i razvoj takvih duhovnim, ali i materijalnih dobara koje upotpunjuju život pojedinca, ali i cijelog čovječanstva.

U području poznavanja, očuvanja i razvoja baštine najaktivnija i najpoznatija je Organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu skraćeno UNESCO. Njena osnovna zadaća jest zaštita kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba, sprječavanje

ilegalnog uvoza i izvoza vlasništva nad kulturnim dobrima, zaštita svjetske kulturne i prirodne baštine, zaštita nematerijalne kulturne baštine te zaštita i promicanje raznolikih kulturnih izričaja.¹¹ „Na razini kulturne politike Hrvatska se ističe suradnjom s UNESCO-om u zaštiti kulturne baštine, materijalne i nematerijalne, u koju spada i većina kulturnih dobara...“ (Vitez 2016: 12).

Slika 1. Zastava UNESCO-a

Uz narodnu kulturu vežu se i običaji koji često prikazuju način života neke populacije na određenom području te naglašavaju posebnosti raznovrsnih načina života. „Većina običaja (...) dobra je jer su stari, a najstariji su po pravilu najbolji. Običaj nije dosjetka pojedinca nego zbir mudrosti mnogih stoljeća“ (Utješinović prema Rihtman-Auguštin 2001: 26).

Naša etnološka percepcija najviše se usmjerava vanjskoj slici običaja poput ponašanja vezanim za običaje, ceremonijama, folkloru i ostalim vanjskim znakovima običaja kao što je ukrašavanje, nošnje i slično. Također u ljudskoj svakodnevnici, ali i u povijesnom tijeku običaji mogu biti višeznačni zato što su dinamični, stilizirani te se primjenjuju kao formule, a u određenim situacijama preuzimaju određenu društvenu funkciju. Također „promjene

---

¹¹ <http://www.min-kulture.hr/unesco/> (pristupljeno 14.05.2018.)

njihove funkcije i vrijednosti koje im pridajemo uvjetuju dinamiku i dijalektiku kulturnih procesa“ (Rihtman-Auguštin 2001: 35).

Jasno je kako se svaki tradicionalni, ali i suvremeni običaj prikazuje pogledamo li ga sa „stajališta njegova značenja u konkretnoj društvenoj situaciji u kojoj smo ga zatekli“ (isto, 36). Takvo stajalište prikazuje što obiteljima ili nekoj drugoj zajednici znače proslava svadbe ili promocije, odlazak na pogreb, slavljenje blagdana i slično bilo na moderni ili na tradicionalni način u konkretnom krugu kojeg čine ljudi koje povezuju zajednički interesi i/ili emocije. Naravno neizbježno je postojanje odricanja ili prijanjanja običajima u ljudskoj svakodnevnici (isto). „Upravo u narodnim običajima, koji u trajnom optoku godine prate čitav život čovjeka od kolijevke pa do groba najjasnije se ocrtava narodni karakter. Premda se i kod drugih naroda nalaze osnovne crte svečanosti i narodnih običaja, ipak svaki narod ispoljava u pojedinostima svojih običaja svoju naročitu individualnost“ (Tomašić prema Rihtman-Auguštin 2001: 77).

Ambiciozno je što suvremeni čovjek nastoji pratiti mnoge promjene u raznim segmentima života i biti dio njih, a istovremeno želi sačuvati svoj identitet odnosno ono što ga čini posebnim. Naime, „žele se dokinuti predrasude i stereotipi koji vode konfliktima te omogućiti otvoren dijalog među različitim nacijama i kulturama“ (Elez 2012: 13). Iz trendova izviru i negativne konotacije koje se ponajprije tiču zanemarivanja važnosti zavičajnih i nacionalnih vrijednosti. To je kontradiktorno zato što je za ostvarenje kvalitetne komunikacije s drugim nacijama i kulturama potreban jedino izgrađen vlastiti identitet. Jednostavnije rečeno ako želimo prihvatiti nešto globalno najprije moramo prihvatiti vlastite korijene, rodni kraj i državu. Hrvatska odnosno „zemlja čija su nacionalna i zavičajna bogatstva stoljećima ugrožavali različiti uzurpatori, danas se i dalje mora boriti za njihovo očuvanje, u materijalnom i duhovnom smislu“ (isto).

Pojam koji se često veže za narodnu kulturu i baštinu jest zavičaj. Najjednostavnije rečeno, zavičaj označava rodni kraj ili mjesto rođenja što zavičaj smješta isključivo u geografski kontekst. Autorica Elez napominje kako „zavičaj nije samo fizički prostor u kojem se pojedinac rodio, već njegov životni prostor koji treba biti emocionalno obojen“ (isto, 14). Zavičaj pripada segmentima koji određuju čovjekov identitet i zato je važno da čovjek ima aktivan odnos prema njemu te on u pravom smislu živi „tek kada se njegovi stanovnici identificiraju s njim“ (isto). Nažalost velike migracije iz ruralnih područja, ali i utjecaj medija i interneta koji uvelike promoviraju globalizaciju uzrokuje postupno gubljenje korijena sa zavičajem.

4. Što je folklor?

Temeljna važnost ovog rada nalazi se upravo u očuvanja kulture i običaja koja se danas najčešće može uočiti u folklornoj umjetnosti.

Riječ folklor dolazi od engleske riječi *folk* koja označava puk odnosno narod te od riječi *lore* koja označava nauk odnosno znanje.¹²

Naime, *Hrvatska enciklopedija* objašnjava folklor kao „stvaralaštvo utemeljeno na tradiciji neke kulturne zajednice, koje pojedinci uče ili reproduciraju pretežno usmeno, oponašanjem ili na neki drugi (neškolorani) način“ te naglašava kako se njime izražava „kulturni i socijalni identitet te zajednice.“¹³ Folklor također, u širem smislu, označava narodnu kulturu odnosno tradicijsku umjetnost koja sadrži oblike poput književnosti (usmena ili pučka književnost), glazbe (folklorna ili narodna glazba), plesova (folklorni ili narodni ples), dramskog izraza (folklorno kazalište) te likovnog stvaralaštva (folklorni likovni izraz).¹⁴

Godine 1846. britanski pisac William John Thoms prvi je upotrijebio pojam folklor „označivši njime stvaralaštvo i tradiciju priprostih, neškoloranih ljudi.“¹⁵ Jedna od najčešće citiranih definicija folklor jest upravo njegova, a prikazuje kako folklor sadrži „tradicijiska vjerovanja, legende i običaje uvriježene među običnim ljudima“ (Thoms prema Rihtman-Auguštin 2001: 87). Ova definicija proizlazi iz doba otkrića naroda i folklor, dok određeni stručnjaci poput Melvillea J. Herskovitsa nude moderne definicije ovog fenomena. Naime, stoljeće nakon Thomsa američki kulturni antropolog Herskovits navodi kako folklor „može izroniti svagdje, kod bilo kojeg pojedinca ili skupine, u bilo koje vrijeme i na bilo kojem mjestu“ (Herskovits prema Rihtman-Auguštin 2001: 87). Nastavlja kako ga možemo shvatiti kao „pojavu koja uključuje obavijesti, vještine, koncepcije, proizvode itd. koje čovjek gotovo neizbježno usvaja u okolnostima sredine u kojoj je rođen“ (isto). Naglašava kako folklor ne usvajamo ciljano već upijamo te da on nije namjerno izmišljen već da se razvija i da je prisutan u okolini te da ga ljudi prihvaćaju, upotrebljavaju, prenose ili zaboravljaju i to sve bez individualnih poticaja (isto). Također, moderni pristupi ne tumače folklor kao „baštinu

---

¹² <http://www.hrvatski-folklor.net/php/stojetofolklor.php> (pristupljeno 14.05.2018.)

¹³ <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=20034> (pristupljeno 23.04.2018.)

¹⁴ Isto.

¹⁵ Isto.

preuzetu tradicijom iz davnine“ već ga shvaćaju kao način „neposrednog umjetničkog komuniciranja među ljudima u malim (i seoskim i gradskim) skupinama, kao proces stvaranja u spontanom izravnom dodiru izvođača i publike.“¹⁶ Mora se razjasniti kako folklor u tom smislu ne obuhvaća samo arhaičnu baštinu kao što je poezija, bajke, napjevi i plesovi već i manje poznate i ugledne kreativne iskaze koji i danas postoje u svim sredinama poput viceva, anegdota, rugalica, igara riječima, dječjih stihova i slično.¹⁷

Važno je napomenuti kako je istraživanje folkloru bilo dijelom „političke borbe za nacionalnu afirmaciju i nacionalni identitet“ (Rihtman-Auguštin 2001: 89). S obzirom na konstantne političke trzavice među susjednim državama ljudi su osjetili potrebu za prikazivanjem nacionalnog identiteta kako bi naglasili svoje korijene i pripadnost. Također hrvatsku kulturu može se usporediti sa srpskom s obzirom na sličnost nacionalne kulture, kao i njihove narodne kulture i folkloru koji sadržavaju određene zajedničke crte, ali i razradu sličnih žanrova, tema i motiva, uključujući i jezičnu srodnost. Budući da je folklor izvor simbola nacionalnog identiteta ne čudi što je od samih početaka istraživanja folkloru između ta dva susjedna naroda postojala dvojba o podrijetlu priča, pjesama, motiva, junaka, običaja... Međutim, u drugoj polovici 20. stoljeća folkloristi (osobito oni hrvatski) izbjegavali su raspravu o nacionalnih i etničkim granicama te su se radije bavili poviješću i teorijom folkloru. To znači da su „u folklorističkim i etnološkim raspravama izbjegavali svaki i najnedužniji spomen političkog virusa“ (isto, 89–91). Nažalost, neophodno je spomenuti povijest protivljenja komercijaliziranom, ali i onom istinskom, izvornom folkloru kojeg se smatralo izvorom nazadnih ideja. Naime, autorica napominje kako se mnogi sjećaju vremena kada su proganjani izvorni pokladni običaji, hapšeni zvončari te kako su se potiskivali narodni običaji koji su se uže povezivali s crkvenim kalendarom (isto, 146).

Zanimljivo je kako „u popularnoj upotrebi folklor označava aspekte koji se u primijenjenim oblicima pojavljuju u gradskoj kulturi, tj. izvedbi scenski adaptiranih pjesama i plesova, izrađenih rukotvorina itd.“¹⁸ Mnoge umjetnosti ne mogu se zamisliti bez folklornih elemenata te se razna vrhunska ostvarenja na području glazbene umjetnosti zasnivaju na, manje ili više, elementima folkloru. „Sve specifične osobine nekog naroda i kraja kao što su

---

¹⁶ <http://proleksis.lzmk.hr/21727/> (pristupljeno 25.04.2018.)

¹⁷ Isto.

¹⁸ <http://www.hrvatskifolklor.net/php/stojetofolklor.php> (pristupljeno 14.05.2018.)

ljudska psiha, podneblje, prirodni fenomeni, govor, ritam, pjesme i plesovi skupljeni su u folklor koji samo čeka na umjetnikovu imaginaciju da ga on kroz svoju ličnost doživi i pretvori u umjetničko djelo.¹⁹

4.1. Usmena i pismena tradicijska predaja

Važno je napomenuti kako u prošlosti sudionici folklornih zbivanja nisu osjećali potrebu za zapisivanjem i čuvanjem narodnog blaga, već su tekstove pamtili, izvodili i s njima živjeli. Naime, s vremenom su zapisivači postali gospoda, svećenici, učitelji i druge školovane pridošlice odnosno pripadnici učene kulture, a ne seljaci i domoroci. Oni su proteklih stoljeća zapisivali mnoge tekstove narodnih pjesama, priča i drugo. Naime, problem je bio taj što su ti „tekstovi izdvojeni iz svojega izvornog konteksta, sačuvan je obično samo verbalni dio usmenoknjiževne izvedbe, bez dovoljno podataka o glazbi, plesu, namjeni ili situaciji izvođenja“ (Lozica 1996: 15). Autorica Tanja Perić-Polonijo (1996: 190) navodi kako su specifične konvencije folklornog izražavanja prihvaćene i poznate svim članovima društva zbog duge upotrebe odnosno tradicije. Folklorne pjesme su sadržane u kontekstu, ali se prepoznaju i na drugim razinama kao što su tekst i tekstura. Također ih karakterizira prigoda odnosno mjesto i vrijeme izvedbe, interakcijski odnos između izvođača i publike, repertoar koji je prigodan za pojedine prigode te izražajna sredstva.

Naime na okruglom stolu *Folklor i usmena komunikacija* svoja mišljenja su okupili mnogi ugledni etnolozi, ali i ostali stručnjaci koji su pokušali razjasniti problematiku usmene komunikacije i istraživanja u folkloru. Hrvatski teoretičar književnosti i akademik Milivoj Solar naglasio je kako je folklor određen kao građa koju vrijedi proučavati. Nastavlja kako je proučavanje zatim slijedilo već poznate metode istraživanja iz ostalih znanosti kao što je npr. povijest. Cilj je bio „skupiti što više građe, pokušati tu građu komparirati, pokušati iz te građe izvesti određene zaključke o njezinoj strukturi i to je onda funkcioniralo kao nekakav prirodan način obrade područja folklor“ (Solar prema Rihtman-Auguštin 1983: 35–39). Zatim je Maja Bošković-Stulli objasnila kako je uopće došlo do ideje o stvaranju zbornika. Staro poimanje usmene ili narodne književnosti postalo je predmetom diskusije zato što je sam pojam naroda postao diskutabilan, ali i zato što se sam predmet proširio. Tako su se javila nova shvaćanja

---

¹⁹ Isto.

koja su sve više inzistirala na problemu komunikacije i to usmene direktne komunikacije. Naglašava kako su poznate „dvije klasične definicije – jedna sovjetskog istraživača Čistova, da je folklor prirodna kontaktna umjetnička komunikacija, a druga američkog folklorista Ben-Amosa, po kojoj je folklor umjetnička komunikacija u malim grupama“ (Bošković-Stulli prema Rihtman-Auguštin 1983: 39–41). Ta dva pristupa su postala vrlo značajna i relevantna za današnju folkloristiku no svejedno postoje neka nepokrivena područja i otvorena pitanja. Navedeno ih je potaknulo na okupljanje određenog broja istraživača zainteresiranih za tu tematiku. Potom je riječ preuzela Dunja Rihtman Auguštin koja je naglasila kako „čovjek putem folkloru ne komunicira samo s ljudima; on komunicira i s neobjašnjivim, onim što je izvan svakodnevnog i izvan racionalnog“ (Rihtman Auguštin 1983: 41–42). Ivan Lozica smatra kako novi istraživački pristup rješava određene probleme metodologije rada. Napomenuo je sljedeće: „Nova terenska metodologija morala bi se puno više osjetiti nego što se danas osjeća“ (Lozica prema Rihtman-Auguštin 1983: 42-43). Time hoće reći kako se stare dobre metode ne smiju iskorijeniti već da se trebaju upotrijebiti novim i boljim metodama. Riječ je preuzela Zmaga Kumer koja svoj govor započinje pretpostavkom kako se na teren mora ići otvorenih očiju te da se ne mora ići s unaprijed postavljenim pretpostavkama. „Ako istražujemo pjesme ili plesove, ne možemo bez čovjeka koji to radi“ (Kumer prema Rihtman-Auguštin 1983: 46). Sve ostale stvari vezane za to moramo uočiti i zabilježiti. Za kraj okruglom stola Mijo Lončarić istaknuo je još jednu zanimljivu temu, a to je jezična strana folkloru. Navodi nekoliko elemenata koji su važni za istraživanje kao što su tehnika samog zapisivanja, dijalektološki i sociolingvistički moment te stil. Naglasio je kako bi bilo vrlo važno kada bi i dijalektolozi i lingvisti u budućnosti posvetili više pažnje takvim istraživanjima. (usp. Lončarić prema Rihtman-Auguštin 1983: 50)

4.2. Panonska etnografska zona

Hrvatske regije ponajprije su različite u zemljopisnom pogledu, ali razlikuju se i kulturom te poviješću koja ih je oblikovala. „Dijelile su ih granice moćnih država; u njima su se susretali i sukobljavali, ali i prožimali utjecaji suprotnih i obično neprijateljskih političkih sila te međusobno ne baš prijateljskih regija“ (Rihtman-Auguštin 2001: 110).

Naime, u knjizi *Folklor i scena* autor Ivan Ivančan (usp. 1971: 27) navodi kako je profesor Gavazzi podijelio područje Jugoslavije na šest etnografskih zona. S obzirom na to da Jugoslavija više ne postoji u Republici Hrvatskoj mogu se pronaći četiri etnografske zone: alpska, panonska, jadranska i dinarska. U ovom poglavlju detaljnije će biti analizirana

panonska etnografska odnosno plesna zona i njezina obilježja zato što koprivnička Podravina pripada upravo toj zoni.

Panonska etnografska zona obuhvaća Bilogoru, Posavinu, Turopolje, Slavoniju, Baranju i Vojvodinu.²⁰ Tamo pripada i područje koprivničke Podravine. Gledajući kartu može se uočiti utjecaj susjednih zemalja. Naime, susjedne zemlje (posebice Mađarska) imale su određeni utjecaj na tradicijske segmente i obilježja.

Slika 2. *Panonska etnografska zona*

U nastavku radu ću prikazati osnovne karakteristike plesova, pjesama, glazbala i narodne nošnje panonske zone kroz primjere sadržane na području koprivničke Podravine.

---

²⁰ <http://www.hrvatskifolklor.net/php/folklornezone.php> (pristupljeno 21.05.2018.)

4.2.1. Tradicijski plesovi

Etnolog Tvrtko Zebec naglašava kako je tradicijski plesni repertoar u Hrvatskoj (kao i mnogi drugi dijelovi tradicijske kulture) „uvjetovan nejednakim kulturnim nasljeđem pojedinih regija“ te kako je raznolik i heterogen (Zebec 2016: 226–27). Folklorni plesovi prikazuju povijesne, društveno-gospodarske i kulturne osobitosti određenog kraja ili zajednice. „Imaju važnu društvenu ulogu, jer svako veće okupljanje neke skupine ili zajednice prati i plesno zbivanje tijekom kojega se ljudi bolje upoznaju, povezuju, pokazuju duhovne i tjelesne sposobnosti, te plešući i uz to često pjevajući, pokazuju osjećaje koje drugim oblicima komunikacije ne mogu tako izravno izraziti“ (isto, 222).

Najvažnija stilaska karakteristika tradicijskih plesova panonske plesne zone jest drmanje. Upravo prema toj osobitosti se takvi plesovi nazivaju drmeši. Navedeno plesanje karakteriziraju izraziti vertikalni titraji. Mogu se razlikovati dvije vrste titraja, a to su oštri i blagi. Naime, u Podravini se pleše vrlo oštro. Plesovi se često izvode u zatvorenom kolu koje može biti veće ili manje. Plesači u kolu pružaju ruke ne prvoj, već drugoj osobi do sebe te su tako tijela zbijena jedno do drugoga. Rukama se hvataju sprijeda ili iza struka te se najčešće kreću u smjeru kazaljke na satu. Naravno, mogu se susresti i plesovi u paru kao što su na primjer *drmeš* i *grizlica*, ali i solistički plesovi poput *moldovana* (usp. Ivančan 1971: 32–35 i 64).

Slika 3. Podravski drmeš (ples u paru)

U koprivničkoj Podravini često se mogu vidjeti prikazi različitih obreda poput odlazaka momaka u vojsku ili svatova. „Svadba je svakako najvažnija životna prigoda pojedinca u kojoj plesanje ima ritualan karakter“ (Zebec 2016: 225). Zanimljivo je kako se tijekom svadbenih običaja ispituju mladenkine kvalitete, a najčešće se provjerava je li šepava tako što se plešu drmeši, polke ili neki drugi plesovi (isto, 225–226). Stanovnici koprivničkog kraja s ponosom mogu reći kako i jedini profesionalni folklorni ansambl u Hrvatskoj *Ansambl narodnih plesova i pjesama LADO* izvodi poznatu koreografiju dr.sc. Ivana Ivančana nazvanu *Podravski svati* koja zorno prikazuje običaj svatova u koprivničkoj Podravini.

Slika 4. LADO – koreografija *Podravski svati*

4.2.2. Tradicijsko pjevanje i instrumenti

Posebnost tradicijske glazbe panonske plesne zone očituje se u jednoglasnim napjevima koje izvode solisti ili skupine pjevača. Također, napjevi se „razvijaju u širokim melodijskim linijama većeg opsega i slobodnijega metroritamskog ustrojstva“ te su „prilagođeni ritmu riječi i pjevačevoj interpretaciji teksta“ (Marošević 2016: 305). U određenim pjesmama može se čuti mađarski utjecaj, a ponekad su to prepjevi popularnih mađarskih pjesama. „Višestoljetna povezanost s Mađarskom ostavila je trag i u dijelu plesnog repertoara (čardaš) te u glazbalima: bordunskoj citri, cimbalu i violini“ (isto, 306). Citra je solističko glazbalo na

kojoj svirač melodiju izvodi trzanjem određenih žica kojima dužinu skraćuje pritiskom prstiju ili drvenog štapića. Nadalje, cimbal je žičano glazbalo trapezoidnog tijela. Svirač o žice udara dvama batićima omotanim tkaninom. Katkad se svira solistički no ipak češće u sastavu s drugim glazbalima (isto).

Slika 5. *Cimbal*

Etnolog Ivan Ivančan (usp. 1971: 117) naglašava značajke pjevanja panonske zone koje su ujedno karakteristične i za područje koprivničke Podravine. Naime, svi pjevači pjevaju glasno (*forte*), nema dinamičkog nijansiranja tj. ono nije lako uočljivo, prvi glas obično pjeva jedan sudionik ili manji broj njih dok ostali prate, a drugi glas se jače čuje i na neki je način glavni, zatim ne postoje logički dahovi tamo gdje završava neka glazbena fraza već pjevači krađu dah na drugim mjestima nastojeći zadržati isti intenzitet te se pjeva grleno i glasno.

4.2.3. Narodna nošnja

Narod na hrvatskom sjeveru odnosno u panonskoj folklornoj zoni je u prošlosti živio u razmjernom obilju. Ta se činjenica odrazila i na narodnu nošnju koja je bogatija i raznovrsnija tamo gdje je i obilje bilo veće. „Međutim bogatstvo i obilje u nošnji toga hrvatskog sjevera nije ovisilo isključivo od imovinske moći stanovništva, nego se prvenstveno temeljilo na drugoj vrijednosti – vrijednosti uloženog truda i rada u proizvodnju odjevnog materijala i u

izradu odjevnih predmeta.²¹ Materijali odnosno tkanine za nošnje najčešće su se izrađivale vlastitom domaćom proizvodnjom dok su se svi odjevni predmeti većinom izrađivali u svakom kućanstvu za potrebe svih ukućana. Naime, do vremena između dva svjetska rata osnovni dijelovi odjeće su se izrađivali od lana i konoplje, a koristila se i kupovna pamučna nit. Neophodno je spomenuti proces tkanja gdje su se pri tkanju raznih motiva majstori tog zanata uglavnom oslanjali na uobičajene šablone. „Domaće tkalje koristile su tradicionalne uzorke, u njih su unosile svoju tkalačku vještinu, vlastiti ukus i individualnu kreaciju“ (Benc-Bošković 1986: 8). Zato se na prikazu podravske nošnje možemo susresti s više vrsta tkanja bijelog platna. Narodne nošnje sastoje se od više dijelova, a u nastavku će biti prikazan pregled narodne nošnje općine Koprivnički Ivanec.

Naime, osnovni dijelovi muške nošnje su košulja (robača), hlače (gaće), prsluk (lajbec), čarape, čizme i šešir (škrlak) dok je ženska nešto složenija te se sastoji od bluze (opleće), suknje (rubaca), pregače (fertun), bijele marame, tibetne marame, prsluka (kožulić), umetka ispod poculice (podšpice), podloška za pletenicu i poculice (kofrtalo), bijelih čarapa, čizama i ogrlice (kraluža) (isto, 12–15).

Podravske žene su svoje nošnje ukrašavale i vezom izvezenim raznobojnim koncem u raznim tehnikama i izvedbama. U koprivničkoj Podravini najviše se ističe *ivanečki vez* koji pripada najprepoznatljivijim i najznačajnijim naslijeđima toga kraja. „Temeljno pravilo kod izrade ivanečkog veza je da se ne koriste nacrti i sheme. Vezom se prikazuju motivi inspirirani okolnom prirodom, pri čemu je važan osobni pristup i maštovitost vezilje.“²² Motivi su se birali s obzirom na namjenu i vrstu odjavnog predmeta te dobi osobe koja će ga nositi. Primjerice mlađe žene i djevojke su nosile vez svjetlijih boja i s više ukrasa dok su starije žene nosile tamnije boje i manje ukrašen vez. Najljepši dijelovi nošnje – oni ukrašeni ivanečkim vezom su rukavi na platnenoj bluzi (opleću ili plečku), na oglavlju (poculici – vezenoj kapici) i maramama (ropcima) starije izrade.²³ Važnost očuvanja ivanečkog veza očituje se i u prikazu samog veza na poštanskoj markici Republike Hrvatske kao prikaz hrvatske etnografske baštine.²⁴

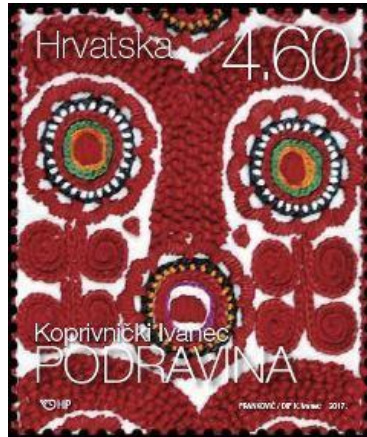
---

²¹ <http://www.hrvatskifolklor.net/php/folklornezona.php> (pristupljeno 13.05.2018.)

²² <https://www.dif-kopivanec.hr/izvorna-bastina/ivanecki-vez/> (pristupljeno 20.05.2018.)

²³ Isto.

²⁴ <https://www.posta.hr/pregled-postanskih-maraka/195?m=54169> (pristupljeno 20.05.2018.)

Slika 6. *Uzorak ivanečkog veza na poštanskoj markici*

Važno je spomenuti i rukotvorstvo izrade čipke. Naime, Podravke su svoje kapice (poculice) ukrašavale čipkom odnosno (kako su one to nazivale) špicama. „Vještijim ispreplitanjem niti čipkarice su izrađivale čipku u raznim motivima i ornamentima“ (Benc-Bošković 1986: 8).

Slika 7. *Poculica ukrašena ivanečkim vezom i čipkom*

Slika 8. Narodna nošnja Koprivničkog Ivanca

5. Čuvari podravske narodne baštine

U navedenom poglavlju prikazat ću važnost postojanja folklornih ansambala, kulturno-umjetničkih društava ali i kulturnih događanja koji promiču podravsku narodnu kulturu, baštinu i folklor u Koprivničko-križevačkoj županiji.

5.1. Folklorni ansambl „Koprivnica“

Na kulturnoj sceni grada Koprivnice *Folklorni ansambl Koprivnica* prisutan je preko 35 godina. Njihov glavni cilj je odgajati mlade plesače, pjevače i svirače te im ukazati na važnost očuvanja hrvatske tradicije i identiteta. Na svom repertoaru imaju niz koreografija Podravine, a njeguju i etno baštinu drugih krajeva Hrvatske. U Ansamblu djeluje stotinjak entuzijasta koji svoje slobodno vrijeme poklanjaju tradiciji i čuvaju od zaborava ono što su im preci ostavili u nasljeđe. *Folklorni ansambl Koprivnica* je svojim radom ušao u sam vrh folklornog amaterizma Hrvatske. Nastupali su na mnogim festivalima diljem Hrvatske i svijeta te su dobitnici mnogih nagrada poput onih za koreografiju, najbolju folklornu grupu itd. Jedna od istaknutijih nagrada bila je nagrada Grada Koprivnice, Koprivničko-križevačke županije i Hrvatskog sabora kulture za rad na očuvanju i njegovanju hrvatske folklorne baštine i kulture.²⁵

Od iznimne važnosti za podravsku narodnu kulturu, baštinu i tradiciju je izdavanje nosača zvuka *Iz podravskog cvetnjaka*. Nosač zvuka je promoviran u ožujku ove godine te su ga predstavili dr.sc. Tvrтко Zebec, etnolog iz *Instituta za etnologiju i folkloristiku* u Zagrebu, zatim dr.sc. Stjepan Sremac, etnolog i etnokoreolog te dr. Nada Šešić, umjetnička voditeljica i predsjednica *Folklornog ansambla Koprivnica*. Vrijedna stavka u radu upravo je navedeni nosač zvuka koji sadrži 27 podravskih pjesama i napjeva, mnogih do sada nikada izvođenih, a s ciljem njihova očuvanja.²⁶

---

²⁵ <http://www.zkuu-kckzz.hr/index.php/clanice/fa-koprivnica> (pristupljeno 14.05.2018.)

²⁶ <https://koprivnica.hr/novosti/predstavljen-nosac-zvuka-folklornog-ansambla-koprivnica-iz-podravskog-cvetnjaka/> (pristupljeno 14.05.2018.)

Slika 9. *Folklorni ansambl Koprivnica*

Slika 10. *Nosač zvuka Iz podravskega cvetnjaka*

5.2. Društvo izvornog folkloru „Koprivnički Ivanec“

Društvo izvornog folkloru Koprivnički Ivanec je osnovano 1928. godine pod nazivom *Seljačka sloga*. Nakon stanke u radu zbog rata Društvo se obnavlja 1968. godine te stavlja

naglasak na očuvanje izvornosti narodne nošnje, pjesama, plesova i običaja Župe Koprivničkog Ivanca. Nakon osamostaljenja Republike Hrvatske *DIF Koprivnički Ivanec* se ponovno aktivira i od tada djeluje neprekidno. Kroz odraslu i dječju folklornu skupinu, tamburašku skupinu i skupinu vezilja broji stotinjak članova. Najpoznatije i najznačajnije nasljeđe im je izvorna i živopisna narodna nošnja koja je posebno bogata *ivanečkim vezom*. „Ministarstvo kulture RH 2011. godine dodijelilo je umijeću izrade izvornog veza Koprivničkog Ivanca status nematerijalnog kulturnog dobra, na što su u DIF-u izuzetno ponosni i angažirani na predstavljanju ivanečkog veza te njegovom njegovanju i čuvanju od nestajanja.“²⁷

Slika 11. *DIF Koprivnički Ivanec*

---

²⁷ <http://www.zkuu-kckzz.hr/index.php/clanice/drustvo-izvornog-folklora-koprivnicki-ivanec> (pristupljeno 14.05.2018.)

5.3. KUD „Delovi“

Godine 2016. na inicijativu nekoliko entuzijasta osnovano je *Kulturno-umjetničko društvo Delovi*. U Društvu djeluje pedesetak članova koji tvore veliku i malu folklornu sekciju, veliku i malu tamburašku sekciju, dramsku sekciju, mali vokalni sastav te likovno-kreativnu sekciju. Važno je napomenuti kako su 2015. godine u suradnji s *Udrugom žena iz Delova* snimili običaj matkanja. To je običaj koji se još uvijek provodi u Delovima, a specifičan je za uskršno razdoblje i razmjenu pisanica. *KUD Delovi* su primili priznanje za izuzetna postignuća u području kulture i odgoju mladih te izniman doprinos razvoju i ugledu općine Novigrad Podravski.²⁸

Slika 12. Članice KUD-a Delovi prikazuju običaj matkanja

---

²⁸ <http://www.zkuu-kckzz.hr/index.php/clanice/kud-delovi> (pristupljeno 14.05.2018)

5.4. KUD „Fran Galović“ Peteranec

Godine 1999. osnovan je *KUD Fran Galović Peteranec* na inicijativu članica *Udruga Žena Peteranec*. Pedesetak članova brine se o kulturnim vrijednostima svoga sela. Proteklih godina sudjelovali su na Županijskim smotrama folkloru u Hrvatskoj te su poznati kao organizatori smotre folkloru *Peteranski šlingeraj* u Peterancu. Veliki uspjeh Društva je i činjenica da su uspjeli rekonstruirati mušku i žensku narodnu nošnju iz razdoblja od 1918. do 1920. godine. Često sudjeluju na tematskim etnografskim izložbama u suradnji s muzejom grada Koprivnice te su i sami organizatori mnogih u *Galeriji Ivana Sabolića* u Peterancu i *Gimnaziji Fran Galović* u Koprivnici. Također svake godine sudjeluju kao suorganizatori u provedbi *Galovićeve jeseni u Peterancu* gdje ugošćuju broja folklorna društva. Godine 2004. snimili su katalog za izložbu *Dječje igre i igračke* kojim pokušavaju spriječiti zaboravljanje izvorne riječi. Zatim su uz pomoć Hrvatske radiotelevizije snimili prikaz običaja zvezdara i božićne običaje. Također su poznati kao dobitnici mnogih kulturni nagradu poput one za priznanje za doprinos u kulturi.²⁹

5.5. KUD „Molve“

Kulturno-umjetničko društvo Molve osnovano je 1965. godine u kojem djeluje pet sekcija: mala i velika folklorna sekcija, ženski pjevački zbor, tamburaška i dramska sekcija. Glavni fokus je stavljen na čuvanje kulturne baštine i tradicije svoga mjesta i Koprivničko-križevačke županije kroz pjesmu, ples i glumu. Redoviti su sudionici na županijskim smotrama i kulturnim manifestacijama u Općini Molve i šire. Folklorne sekcije njeguju izvorni folklor iz ostavštine dr. Ivana Ivančana dok tamburaška sekcija koristi tambure, ali i tradicijska glazbala poput gajdi, tambure samice, violine i cimbalu. Dramska grupa, pak, izvodi humorne drame u kojima prikazuju nekadašnji i sadašnji život običnog čovjeka.³⁰

---

²⁹ <http://www.zkuu-kckzz.hr/index.php/clanice/kud-fran-galovic-peteranec> (pristupljeno 14.05.2018.)

³⁰ <http://www.zkuu-kckzz.hr/index.php/clanice/kud-molve> (pristupljeno 14.05.2018.)

5.6. KUD „Podravka“

Kulturno-umjetničko društvo Podravka od 1981. godine djeluje i stvara u Koprivnici. Tvrtka Podravka odlučila je kako amatersko stvaralaštvo i kreativnost svojih zaposlenika želi poduprijeti kroz jedinstvenu asocijaciju koja će okupljati slikare, pjesnike, glazbenike i pjevače. Uspjeli su okupiti stotinjak ljudi koji uživaju stvarajući lijepe riječi, note, slike i skulpture. U *KUD-u Podravka* trenutno djeluje ženski vokalni sastav, tamburaški orkestar te likovna i literarna sekcija. Kulturno društvo poznato je u cijeloj Hrvatskoj, a zabilježena su gostovanja poput onih u Austriji, Mađarskoj, Češkoj, Poljskoj i Italiji te mnogim drugim državama u kojima je predstavljena podravska kultura.³¹

5.7. KUD „Prugovac“

S ciljem istraživanja, očuvanja i prezentacije folklorne baštine, godine 1994., osnovano je *KUD Prugovac*. KUD se sastoji od više sekcija: velike i male folklorne, muzičke te etno sekcije. Nastupali su kao predstavnici na mnogim smotrama izvornog folklor. Kažu kako odgajaju mlade svirače te im usađuju ljubav prema izvornim podravskim instrumentima. Pohvalno je što su snimili nekoliko radijskih i televizijskih emisija o njihovim plesovima, pjesmama, kolima i običajima.³²

5.8. KUD „Prigorje“

Godine 2008. se na kulturnoj sceni Koprivničko-križevačke županije pojavilo *Kulturno-umjetničko društvo Prigorje* iz Križevaca. Društvo broji tridesetak članova većinom starije životne dobi koji njeguju izvorni folklor vezan uz plesove, napjeve i običaje potkalničkog Prigorja, ali i Bilogore. Bave se istraživanjima narodnih običaja i starinskih kola, plesova i napjeva kako bi što vjernije prezentirali građu s terena (najčešće sela) te prezentirali publici kako su nekada živjeli njihovi preci. Svoja djelovanja prikazuju kroz tri sekcije: folklornu, ženski vokalni sastav i sekciju izrade narodnih nošnji. Društvo je do sada sudjelovalo na

---

³¹ <http://www.zkuu-kckzz.hr/index.php/clanice/kud-podravka> (pristupljeno 14.05.2018.)

³² <http://www.zkuu-kckzz.hr/index.php/clanice/kud-prugovac> (pristupljeno 15.05.2018.)

mnogim manifestacijama, a posebno se ističe plasman na državnoj smotri pjevačkih sastava u Bjelovaru te na državnoj smotri izvornog folkloru u Koprivnici.³³

5.9. KUD „Srce“

U Koprivnici 2010. godine osnovano je *Kulturno-umjetničko društvo Srce*. Kroz tradicijske pjesme i plesove te izvorni govor žele potaknuti očuvanje, poštivanje i promicanje izvorne folklorne kulturne baštine koprivničke Podravine. Svojim nastupima potiču amaterizam te razvijaju svijest o neizmjernom kulturno-etnografskom blagu. Od zaborava žele spasiti odjeću, stare predmete, pjesme, plesove i običaje u izvornom obliku. Broje tridesetak članova koji djeluju u folklornoj, tamburaškoj i dramskoj skupini.³⁴

5.10. KUD „Širine“ Novo Virje

Svoje djelovanje, 2004. godine, pokrenulo je *Kulturno-umjetničko društvo Širine* iz Novog Virja. U KUD-u djeluju tri sekcije: folklorna, tamburaška i zbor. Osim tradicijske oni su ujedno i njegovatelji klasične i sakralne glazbe koje predstavljaju diljem Hrvatske. Okupljaju četrdesetak članova koje upoznaju s vrijednostima svoga kraja koje čuvaju od zaborava.³⁵

5.11. Podravski motivi

Podravski motivi pripadaju manifestaciji koja se održava u Koprivnici te promovira naivnu umjetnost koja je specifična za podravski kraj. Osim naivne umjetnosti na manifestaciji se mogu razgledati i određeni podravski simboli te sadržaji poput starih obrta, folkloru, antikviteta i gastronomske ponude podravskog kraja. Istaknuti ćemo folklor gdje folklorna društva u narodnim nošnjama dočaravaju spoj podravske pjesme, plesa i običaja na interaktivan način. „Brojni sadržaji, jedinstveni, ne samo u hrvatskim okvirima, privlače tisuće posjetitelja iz Hrvatske i inozemstva.“³⁶ Ove 2018. godine održat će se 24. po redu

---

³³ <http://www.zkuu-kckzz.hr/index.php/clanice/kud-prigorje> (pristupljeno 15.05.2018.)

³⁴ <http://www.zkuu-kckzz.hr/index.php/clanice/kud-srce> (pristupljeno 15.05.2018.)

³⁵ <http://www.zkuu-kckzz.hr/index.php/clanice/kud-sirine-novo-virje> (pristupljeno 15.05.2018.)

³⁶ <http://www.koprivnicatourism.com/content.php?t=podravski+motivi> (pristupljeno 20.05.2018.)

Podravski motivi koji će trajati od 29. lipnja do 01. srpnja. Ovogodišnja glavna tema bit će kopriva te će građani Koprivnice, ali i drugih gradova moći uživati u bogatim sadržajima podravskog kraja.³⁷

5.12. „Iz bakine škrinje“

U Koprivnici će se ovog srpnja održati 12. međunarodni folklorni festival *Iz bakine škrinje*. „Cilj festivala je prezentirati bogatstvo nošnji, glazbe, plesa i običaja, kako Podravine i Prigorja, tako i drugih zemalja, ali i stvoriti temelje za buduću suradnju.“³⁸ Naime, festival svake godine okuplja nekoliko folklornih društava iz Hrvatske i svijeta koji prezentiraju svoju tradiciju i običaje.

5.13. „Picokijada“

Legenda stara gotovo 5 stoljeća živi u narodu Podravine, a potječe iz 16. stoljeća kada je turska prijetnja pokucala na miroljubivi podravski kraj. Osmanlije su dugo opsjedali utvrdu Stari Grad u Đurđevcu čekajući da nestane bez hrane. Iscrpljeni đurđevački branitelji poslušali su savjet stare Đurđevčanke te su iz topa ispalili zadnje pile (picoka) kao svoju posljednju nadu. Pošto su Turci mislili da Đurđevčani mogu još dugo izdržati opsadu odlučili su odustati. „Tako su povijesne okolnosti i legenda postali temeljen za scenski spektakl koji je, pod redateljskom palicom Zdravka Patačka centralni dio jedne od najstarijih manifestacija u Hrvatskoj – Picokijade.“³⁹ Đurđevčani, s tradicijom u srcu, zaslužni su za gotovo pola stoljeća ostvarivanja izvrsnog kulturno-povijesnog, folklornog, etnografskog, gastronomskog, sportskog, zabavnog te turističkog proizvoda koji je poznat i izvan granica Republike Hrvatske brojeći preko 30 tisuća posjetitelja. Uz *Legendu o Picokima* u očuvanju izvornosti i tradicije dominira i *Podravina od leta do leta* odnosno prikaz običaja folklornog nasljeđa Podravaca. U povorci se mogu vidjeti aranžirana kola, stari alati i zanati, zaboravljeni običaji i nošnje, radovi na polju i oko kuće te Podravina i njena tradicija u radu i ruhu. Ministarstvo Republike Hrvatske stavilo je ovu scensku igru pod zaštitu te joj 2007. godine dodijelio status

---

³⁷ <http://www.koprivnicatourism.com/more.php?gs=18&id=474> (pristupljeno 20.05.2018.)

³⁸ <http://prigorski.hr/11-medunarodni-festival-folklora-iz-bakine-skrinje/> (pristupljeno 20.05.2018.)

³⁹ <https://picokijada.com/o-picokijadi/> (pristupljeno 20.05.2018.)

nematerijalnog kulturnog dobra Republike Hrvatske. Također je i Europska komisija prepoznala bogatu kulturno-povijesnu baštinu i tradicijske temelje koja je Đurđevcu dodijelila status Europske destinacije izvrsnosti o čuvanju i njegovanju nematerijalne kulturne baštine.

40

Slika 13. *Picokijada*

---

⁴⁰ Isto.

6. Intervju s Nadom Šešić

Koprivničanka Nada Šešić jedna je od najvećih promicatelja folkloru, narodne kulture i baštine koprivničke Podravine. Godine rada i truda u folkloru često joj donose važna pozicionirana mjesta poput predsjednice *Zajednice kulturno umjetničkih udruga Koprivničko-križevačke županije*, predsjednice *Folklornog ansambla Koprivnica* kao i organizatorice mnogih kulturnih događanja u Koprivničko-križevačkoj županiji. Također, kroz razna pitanja mogu se uočiti teze vezane za aktualnost, važnost i bit folkloru. Svrha intervjuu je prikazivanje prednosti folkloru i očuvanja narodne baštine iz perspektive Nade Šešić kao promotorice hrvatske narodne kulture. Intervjuom se želi naglasiti važnost promicanja folkloru kao najbolje aktivnosti za očuvanje hrvatske narodne kulture i običaja. Također, intervjuirana je naglasila posebnosti hrvatskog folkloru i običaja, uspjehe *Folklornog ansambla Koprivnica*, ali i vlastito shvaćanje folkloru. Pritom je spomenula promicanje među mladima, ali i otkrila recept za promoviranje hrvatskog folkloru u svijetu. Nabrojala je neke istaknute folklorne pjesme i plesove koprivničke Podravine kao i pogled na budućnost folkloru. Ovim intervjuom želi se prikazati položaj folkloru koprivničke Podravine na kulturnoj sceni u Hrvatskoj te način na koji on povezuje aktere vlastite zajednice. U nastavku slijedi intervju koji donosi razloge čuvanja i promicanja hrvatske kulture, identiteta i folkloru.

1. Zašto je važno očuvanje i promicanje hrvatske kulture?

Hrvatska tradicijska kultura temelj je budućnosti naše kulture. Naša kultura i baština treba nam biti svjetionik u svim novootvorenim stremljenjima i integracijama.

2. Koliko je važno očuvanje hrvatskog identiteta kroz folklor?

Hrvatski folklor je neiscrpno blago, to je velika vrijednost i ljepota koja odaje svu veličinu, kreativnost i ljepotu našeg naroda i kulture. Hrvatska tradicijska kultura je poput biserne ogrlice. Svaki kraj, svaka etno zona ima svoje vrijedne bisere, svoje plesove, pjesme, glazbu, glazbala i nošnje. Naš folklor i naša tradicijska kultura uz naš jezik čuvari su našeg nacionalnog identiteta što je važno u ovo vrijeme globalizacije i članstva u Europskoj uniji.

3. Čemu pridonosi održavanje hrvatskih narodnih običaja?

Hrvatski narodni običaji pokazuju veličinu i kreativnost naroda, pripadnost jednoj naciji. Hrvatski folklor čvrsta je nit koja povezuje Hrvate u domovini i inozemstvu. To je neiscrpno bogatstvo, to je vrijednost i ljepota koja odaje svu veličinu, značaj i kreativnost hrvatskog identiteta.

4. Što biste istaknuli kao posebnost hrvatskog folkloru i običaja.

Posebnost...? Bogatstvo i raznolikost u glazbi, plesu, kreativnosti, narodnom ruhu... Svaki kraj njeguje određene običaje, uz par karakterističnih obilježja koja govore o svom kraju.

5. Što folklor donosi osim pjesme i plesa?

Osim pjesme i plesa folklor nam donosi običaje, kreativnost i bogatstvo pojedinog kraja. Donosi nam slike, temperament i „miris“ pojedinog lokaliteta Hrvatske.

6. Što biste istaknuli u umjetničkom radu *Folklornog ansambla Koprivnica* s obzirom na to da ste njegova predsjednica i voditeljica?

Folklorni ansambl Koprivnica je nastavio rad na njegovanju glazbene kulture u Koprivnici što su započela kulturna društva početkom 20. stoljeća. Mijenjala su se vremena, mijenjala su se imena društava, mijenjali su se članovi – amateri, entuzijasti, ali ljubav prema glazbi, tradiciji i povijesti pretrpjela je sve promjene. Od 1981. godine ovo kulturno društvo radi pod imenom *KUD Koprivnica*, a 2012. godine po kriterijima *Hrvatskog društva folklornih voditelja i koreografa* dobiva naziv *Folklorni ansambl Koprivnica*. Danas je to ansambl s više od 80 mladih entuzijasta koji rade u četiri glazbene i plesne grupe. Najljepši su ambasadori kulture našeg grada, županije i Hrvatske. Dobitnici su nagrada za doprinos njegovanju, čuvanju i prezentaciji naše tradicijske kulture, od Grada, Županije i Hrvatskog sabora kulture. Dobitnici su nagrada na susretima hrvatskih folklornih ansambala i festivalima koreografija te *Festivalu dječjeg folklornog stvaralaštva Hrvatske*.

7. Što za vas znači folklor?

To je dio moje osobnosti. To je „zaraza“ i ljubav koju prepoznate ili ne prepoznate. Folklor je moj život, moja treća ljubav, uz moju kćer Ninu i moju profesiju od koje živim.

8. Što biste istaknuli u svom umjetničkom radu?

Radost druženja, radost stvaranja. Postigla sam najviši status *Hrvatskog društva folklornih voditelja i koreografa*, status plesnog voditelja, umjetničkog voditelja i koreografa. Podignula sam *Folklorni ansambl Koprivnica* radeći od osnutka do danas.

9. Jeste li ponosni što ste dio folklorne umjetnosti?

Da, drago mi je što se bavim folklornom umjetnošću. Mnoge generacije mladih spoznale su uz mene bogatstvo i ljepotu hrvatskog folklor. Neki u prolazi, a neki se i danas bave folklorom, kao voditelji ili kao plesači-pjevači.

10. Koje biste podravske pjesme i plesove istaknuli kao najbolje predstavnike podravskog kraja?

Podravina je geografski mali dio Hrvatske, ali je bogata različitim tradicijskim folklornim umijećima, od običaja do nošnje, plesova i pjesme. Svatko će se sigurno naježiti na zvukove

cimbala i pjesme *Pokraj vode Drave, Oj sončece, sončece...* Svakoga će sigurno ponijeti glazba podravske polke, čardaša ili drmeša.

11. Koji je recept za promoviranje hrvatskog folkloru u svijetu?

Grupe koje će kvalitetno i s dubokim poštovanjem i osjećajem prezentirati naš folklor na gostovanjima i međunarodnim festivalima. Za to je potrebno razumijevanje i senzibilitet odgovornih osoba i institucija koje će folklorne grupe financijski podupirati u njihovom radu. Naš folklor stranci vole i cijene što je vidljivo po posjećenosti na nastupima vani kao i u našim turističkim mjestima diljem Jadrana. Hrvatski folklor promoviraju i malobrojne folklorne grupe Hrvata koji žive izvan Hrvatske.

12. Smatrate li da ima mladih koji su zainteresirani za folklor?

Nažalost, gotovo ništa ili nešto „onako usput“. Općenito se kultura slabije prati za razliku od sporta. I najlošiji nogometni klub dobije više mjesta nego neka folklorna manifestacija. Nadam se da će se tu nešto promijeniti! Mladi ljudi obično misle da je „folklor za muzeje“, da je to nešto što su njihove bake i djedovi radili, znali i slično. Kada ih dovedete na koncerte i kada vide i osjete što je folklor, svi ostaju pozitivno iznenađeni i mnogi požele to i naučiti. Oni „hrabri“ se i odluče uključiti u rad neke folklorne grupe i postaju sretniji, kvalitetniji i zadovoljniji ljudi. To me jako veseli!

13. Kako ih je onda moguće privući?

Dakle, važna je kvalitetna prezentacija i usmena predaja. Treba pozvati mladog čovjeka, ne samo putem medija, već i usmeno, direktno i konkretno upućenim pozivom da otkrije nešto lijepo i korisno. Ples je najbolja psihofizička rekreacija za svakoga.

14. Koje biste kulturne događaje u Koprivničko-križevačkoj županiji istaknuli kao promicatelje folklorne umjetnosti?

U našoj županiji ima nekoliko manifestacija gdje se susreće i folklor, a to su đurđevačka *Picokijada*, križevačko *Spravišće*, koprivnički *Podravski motivi*. No, mislim da je najznačajnija *Zimska škola hrvatskog folkloru* koju u Koprivnici organizira *Hrvatska matica iseljenika*. Školu pohađaju folkloriši iz Hrvatske kao i ostalih dijelova svijeta poput Amerike, Kanade, Australije, Novog Zelanda, zemalja zapadne Europe, zemalja gdje žive naši ljudi. Nadalje, tu je i *Međunarodni folklorni festival Iz bakine škrinje* te *Međunarodni susret dječjih folklornih grupa U bakinom krilu*.

15. Smatrate li da folklorna umjetnost ima svjetlu budućnost?

S obzirom na važnost, vrijednost, bogatstvo i ljepotu naš folklor bi trebao imati svjetlu budućnost. Trebali bi ga čuvati, prenositi na mlade, kvalitetno prezentirati i ponositi se njime. No, bojim se da veliki broj Hrvata ne poznaje dobro svoju tradicijsku baštinu i nije

senzibiliziran prema tom dijelu kulture. Zato treba mlade ljude što prije upoznati s folklornom umjetnošću, već u dječjoj dobi. Treba im omogućiti razvijanje osjećaja i ponosa, kao i želje za učenjem. Neke zemlje s vrlo skromnijim folklorom napravile su velike korake u prezentaciji i promociji svoje tradicijske kulture. Svi znaju za irsko stepanje, grčki sirtaki, austrijsko jodlanje, češke i poljske polke, mađarske čardaše... I mi svi se trebamo truditi da naš folklor živi, da se ne zaboravi. Naš nacionalni ansambl Lado, uz nas entuzijaste, radi na promoviranju našeg folkloru i radom na svijetloj budućnosti.

7. Pozicija folkloru u suvremenoj hrvatskoj kulturi i medijima

Jedan od najpoznatijih hrvatskih etnologa, etnokoreografa i etnokoreologa dr.sc. Ivan Ivančan još je 1971. godine napisao kako se uloga narodnih plesova u kulturnom i društvenom životu očituje i danas „iako mnogi smatraju da narodna umjetnost nepovratno izumire nestajanjem ili slabljenjem seoske patrijarhalne sredine, prodorom civilizacije i obrazovanja na selo“ (Ivančan 1971: 5). Naglašava kako je takvo stajalište pogrešno kao i stav da je folklor namijenjen samo neobrazovanim slojevima (isto). Iako je Ivančan iznio ovaj stav davne 1971. godine to se može usporediti i s današnjim pogledima na folklor. Većina razmišljanja o folkloru i tradicijskoj kulturi donosi negativne izjave gledajući korijene folkloru koji sežu u davnine kao i nepopularnost tradicijskih odjevnih predmeta odnosno nošnji za koje mnogi smatraju da su staromodne. Također mnogi se zgražaju na zvukove folklornih pjesama i uzvika poput *jukanja* na koje nisu navikli i za koje ne znaju što znače. Važno je napomenuti kako se narodna umjetnost „često ne promatra kao živi organizam koji se razvija, već se na nju gleda kao na fosil stran današnjoj kulturnoj sredini“ (isto). Ivančan nastavlja kako u Hrvatskoj društvena uloga narodnih plesova nije onakva kakva bi mogla biti „iako postoje društva koja njeguju folklor, okupljaju mladež i odrasle za bavljenje plesanjem narodnih plesova u razne svrhe; radi rekreacije, zabave, društvenog života, nastupanja, privredljivanja i slično“ (isto).

Folklor na sceni, u suvremenim uvjetima, je svakodnevna pojava, a njime se (s više ili manje uspjeha) bave amateri ili profesionalci učlanjeni u folklorne ansamble ili skupine. Također, folklor se može pronaći i u dramskim djelima s naglašenim nacionalnim ili lokalnim obilježjima. Nerijetko prožima i scenska glazbena djela, opere i operete, a njime se služe ili inspiriraju kompozitori skladajući za zborove ili orkestralna djela (usp. Ivančan 2008: 215).

Razmatrajući svijet današnje glazbe i plesa može se uočiti kako su festivali postali njihovom neizostavnom sastavnicom. „Procesi festivalizacije, zajedno s procesima medijskog posredovanja, institucionalizacije, profesionalizacije i internacionalizacije u posljednjih pedesetak godina snažno obilježuju tradicijsku glazbu i ples u mnogim europskim zemljama“ (Ronström i Malm prema Ceribašić 2008: 7). Festivali pripadaju nekim najvažnijim folklornim kontekstima te govore o samim folklornim tradicijama, a ne samo o njihovom prenošenju izvan autentične sredine (usp. Ceribašić 2008: 7). Neki autori ih čak određuju i kao suvremene običaje „koji svojom sposobnošću simboliziranja i transformiranja ispunjavaju neke od istih ljudskih i društvenih potreba kao i oni uvriježeni, šire prihvaćeni, strukom ovjereni običaji“ (Cooley prema Ceribašić 2008: 7). Drugi, pak, koji polaze od folklorističke

teorije o tekstu, teksturi i kontekstu folklornost festivala potvrđuju tezom kako je svaki kontekst (uključujući i festivalski) prirodan odnosno autentičan, izvoran i to baš za onu izvedbu koja se na festivalu događa (Lozica prema Ceribašić 2008: 7). Festivali, manifestacije i smotre vezane za folklor poput *Međunarodne smotre folklor* (MSF) pretežito imaju slične ciljeve kao što su očuvanje folklorne baštine i građenje mostova razumijevanja među narodima i kulturama (usp. Ceribašić 2008: 9).

Ivančan (2008: 215) smatra kako su se najvećim dijelom izgubili klasični gospodarski, društveni, politički, religijski i drugi uvjeti za razvitak folklor no bez obzira na to pučka se glazba, ples, književnost, likovna umjetnost i arhitektura sve više javljaju u svakodnevnom životu. Danas su razni oblici tradicijske umjetnosti nešto izmijenjeni s obzirom na to da njezino širenje potiču drugačiji razlozi poput novog stila života, rada te ponajprije mogućnost bržeg komuniciranja i bolje veze među narodima i krajevima. Tako je tradicijska umjetnost u suvremenim uvjetima našla svoje zapaženo mjesto i ulogu. Uz putovanja folklornih ansambala svijetom kao ambasadora kulture svoje zemlje uvelike se ističe turizam koji potiče folklorne priredbe (od velikih do lokalnih), proizvodnju suvenira, nosača zvuka s narodnim melosom te izdanja folklornih publikacija, filmova i razglednica.

Afirmacija i promicanje lokalnih (mikrokulturnih) identiteta u kontekstu međukulturne komunikacije i kulturne raznolikosti postali su jednim od „najvažnijih pitanja suvremenih kulturnih politika i kulturnog razvoja i na europskoj i na globalnoj razini“ (Jelinčić i Žuvela Bušnja 2008: 51). Važno je napomenuti kako su se metodologije i sredstva promicanja kulturnih identiteta, oblika tradicijske kulture i folklor znatno „intenzivirale u današnjem vremenu ubrzane globalizacije i društvenih promjena“ (isto). Nove tehnologije su razvile sredstva komuniciranja te omogućila veću dostupnost, ali i razmjenu znanja i iskustava o tradicijskim kulturnim oblicima. „Iako se može tvrditi da su regionalni, nacionalni i međunarodni festivali, izložbe, sajmovi i seminari još uvijek najučinkovitiji načini diseminacije, predstavljanja i promidžbe tradicijske kulture i folklor, elektronički mediji, internet i razvoj kulturnih industrija stvorili su nova okruženja u kojima se tradicijske kulture uspješno promiču“ (isto).

8. Zaključak

Zaključno, priloženi završni rad u cilju je imao prikazati utjecaj folklor koprivničke Podravine na kulturnu scenu u Hrvatskoj. Folklor kao odrednica ističe se svojom raznovrsnošću hrvatske narodne kulture i njezine važnosti. Tradicija kao sastavnica narodnog života utkana je u našu povijest i korijene koji sežu od obiteljskih običaja pa sve do kulturnih manifestacija koje često okupljaju i do nekoliko stotina sudionika. Svi ljubitelji tradicije sastaju se iz vrlo jednostavnog razloga, a to je očuvanje i promicanje hrvatske narodne kulture i baštine kao i čuvanje hrvatskog nacionalnog identiteta. Odabrano područje koprivničke Podravine jedno je od kolijevki podravske tradicije i običaja. Upravo su se u Podravini pojavili značajni običaji, plesovi i pjesme koje prikazuju specifične karakteristike toga kraja. Također, jedan od najpoznatijih hrvatskih etnologa, etnokoreologa i etnokoreografa dr.sc. Ivan Ivančan potječe iz Općine Molve koja se nalazi u Koprivničko-križevačkoj županiji te je kao folklorni stručnjak bio jedan od najvećih promicatelja podravske tradicije Bio je dugogodišnji umjetnički ravnatelj *Ansamblu narodnih plesova i pjesama hrvatske LADO* što dodatno pokazuje njegovu stručnost. Folklor koprivničke Podravine ističe se karakterističnim narodnim nošnjama s *ivanečkim vezom* za koji ne postoje sheme, zatim specifičnim melodijama u kojima se pojavljuju instrumenti poput violine i cimbalu te tekstovima koji opjevavaju ljepote podravskog kraja. U pjesmama se često spominje rijeka Drava, polja, ravnica, djevojke (dekle), momci (dečki), odlazak u vojsku, ali i tradicija održavanja svatova. Razne podravske kulturne manifestacije poput *Podravske motive* i *Picokijade* svojim održavanjima promoviraju podravski folklor i običaje. Kulturna posebnost podravskog kraja najviše se uočava na folklornim festivalima, ali i sve više u medijima s obzirom na vrijeme ubrzane globalizacije.

9. Literatura

Knjige:

- [1] Benc-Boškovi, Katica. 1986. *Narodna nošnja Podravine – Koprivnički Ivanec*. Kulturno prosvjetni sabor Hrvatske. Zagreb.
- [2] Ivančan, Ivan. 1971. *Folklor i scena*. Prosvjetni sabor Hrvatske. Zagreb.
- [3] Lozica, Stjepan. 1996. *Folklorno kazalište*. Matica hrvatska. Zagreb.
- [4] Rihtman-Auguštin, Dunja. 2001. *Etnologija i etnomit*. nakladapublica. Zagreb.

Časopisi:

- [5] Perić-Polonijo, Tanja. 1996. Sinkretička izvedba – o odnosu riječi i napjeva u izvedbi usmene lirske pjesme. *Narodna umjetnost: hrvatski časopis za etnologiju i folkloristiku*. 33. 171–189.
- [6] Rihtman-Auguštin, Dunja. 1984. Okrugli stol: Folklor i usmena komunikacija. *Narodna umjetnost: hrvatski časopis za etnologiju i folkloristiku*. 21. 35-50.

Zbornici:

- [7] Ceribašić, Naila. 2008. Festivalni okviri folklornih tradicija: Primjer Međunarodne smotre folklor. U: *Predstavljanje tradicijske kulture na sceni i u medijima*. Zagreb. Institut za etnologiju i folkloristiku i Hrvatsko etnološko društvo Zagreb. 7–20.
- [8] Elez, Katija. 2012. Pojmovno određenje zavičajne baštine. U: *Zavičajna baština i održivi razvoj*. Split. Književni krug Split. 13–23.
- [9] Ivančan, Ivan. 2008. Folklor u suvremenim uvjetima: Scenska primjena – turizam – festivali. U: *Predstavljanje tradicijske kulture na sceni i u medijima*. Zagreb. Institut za etnologiju i folkloristiku i Hrvatsko etnološko društvo Zagreb. 215–221.
- [10] Jelinčić, Daniela Angelina; Žuvela Bušnja, Ana. 2008. Uloga medija u predstavljanju, mijenjaju i kreiranju tradicije. U: *Predstavljanje tradicijske kulture na sceni i u medijima*. Zagreb. Institut za etnologiju i folkloristiku i Hrvatsko etnološko društvo Zagreb. 51–63.
- [11] Marošević, Grozdana. 2016. Folklorna glazba. U: *Hrvatski običaji i druge tradicije*. Zagreb. Mozaik knjiga d.o.o. 269.–317.
- [12] Mikulić, Davorka. 2012. Kulturna baština kao razvojni potencijal ruralnih područja. U: *Zavičajna baština i održivi razvoj*. Split. Književni krug Split. 225–234.
- [13] Vitez, Zorica. 2016. Uvod. U: *Hrvatski običaji i druge tradicije*. Zagreb. Mozaik knjiga d.o.o. 7–21.

[14] Zebec, Tvrтко. 2016. Folklorni ples. U: *Hrvatski običaji i druge tradicije*. Zagreb. Mozaik knjiga d.o.o. 220 –267.

Internetski izvori:

[15] <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=18532> (pristupljeno 25.04.2018.)

[16] <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/ethnology?q=ethnology> (pristupljeno 25.04.2018.)

[17] <https://www.merriam-webster.com/dictionary/ethnology> (pristupljeno 25.04.2018.)

[18] <http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search> (pristupljeno 25.04.2018.)

[19] <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/ethnography?q=ethnography> (pristupljeno 25.04.2018.)

[20] <https://www.britannica.com/science/ethnography> (pristupljeno 25.04.2018.)

[21] <https://www.merriam-webster.com/dictionary/ethnography> (pristupljeno 25.04.2018.)

[22] <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=18528> (pristupljeno 25.04.2018.)

[23] <http://www.min-kulture.hr/unesco/> (pristupljeno 14.05.2018.)

[24] <http://www.hrvatskifolklor.net/php/stojetofolklor.php> (pristupljeno 14.05.2018.)

[25] <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=20034> (pristupljeno 23.04.2018.)

[26] <http://proleksis.lzmk.hr/21727/> (pristupljeno 25.04.2018.)

[27] <https://www.dif-kopivanec.hr/izvorna-bastina/ivanecki-vez/> (pristupljeno 20.05.2018.)

[28] <https://www.posta.hr/pregled-postanskih-maraka/195?m=54169> (pristupljeno 20.05.2018.)

[29] <http://www.zkuu-kckzz.hr/index.php/clanice/fa-koprivnica> (pristupljeno 14.05.2018.)

[30] <https://koprivnica.hr/novosti/predstavljen-nosac-zvuka-folklornog-ansambla-koprivnica-iz-podravskog-cvetnjaka/> (pristupljeno 14.05.2018.)

[31] <http://www.zkuu-kckzz.hr/index.php/clanice/drustvo-izvornog-folklora-koprivnicki-ivanec> (pristupljeno 14.05.2018.)

[32] <http://www.zkuu-kckzz.hr/index.php/clanice/kud-delovi> (pristupljeno 14.05.2018.)

[33] <http://www.zkuu-kckzz.hr/index.php/clanice/kud-fran-galovic-peteranec> (pristupljeno 14.05.2018.)

[34] <http://www.zkuu-kckzz.hr/index.php/clanice/kud-molve> (pristupljeno 14.05.2018.)

[35] <http://www.zkuu-kckzz.hr/index.php/clanice/kud-podravka> (pristupljeno 14.05.2018.)

[36] <http://www.zkuu-kckzz.hr/index.php/clanice/kud-prugovac> (pristupljeno 15.05.2018.)

[37] <http://www.zkuu-kckzz.hr/index.php/clanice/kud-prigorje> (pristupljeno 15.05.2018.)

[38] <http://www.zkuu-kckzz.hr/index.php/clanice/kud-srce> (pristupljeno 15.05.2018.)

[39] <http://www.zkuu-kckzz.hr/index.php/clanice/kud-sirine-novo-virje> (pristupljeno 15.05.2018.)

[40] <http://www.koprivnicatourism.com/content.php?t=podravski+motivi> (pristupljeno 20.05.2018.)

[41] <http://www.koprivnicatourism.com/more.php?gs=18&id=474> (pristupljeno 20.05.2018.)

[42] <http://prigorski.hr/11-medunarodni-festival-folklor-a-iz-bakine-skrinje/> (pristupljeno 20.05.2018.)

[43] <https://picokijada.com/o-picokijadi/> (pristupljeno 20.05.2018.)

10. Popis slika

Slika 1. *Zastava UNESCO-a*

<http://youthenvop.weebly.com/scholarships/unesco-fellowship-program-2017-fully-funded-to-poland>

Slika 2. *Panonska etnografska zona*

<http://www.hrvatskifolklor.net/php/folklornezone.php>

Slika 3. *Podravski drmeš (ples u paru)*

<http://www.zkuu-kckzz.hr/index.php/clanice/fa-koprivnica>

Slika 4. *LADO – koreografija Podravski svati*

<https://www.facebook.com/ansambl.lado/photos/a.508238252552415.111988.242925299083713/1244478225595077/?type=3&theater>

Slika 5. *Cimbal*

<https://www.facebook.com/ansambl.lado/photos/a.508238252552415.111988.242925299083713/1621263994583163/?type=3&theater>

Slika 6. *Uzorak ivanečkog veza na poštanskoj markici*

<https://www.posta.hr/pregled-postanskih-maraka/195?m=54169>

Slika 7. *Poculica ukrašena ivanečkim vezom i čipkom*

<https://www.pinterest.com/pin/132645151502249226/>

Slika 8. *Narodna nošnja Koprivničkog Ivanca*

Ustupio Kristijan Farkaš

Slika 9. *Folklorni ansambl Koprivnica*

<https://www.facebook.com/fakoprivnica/photos/a.652134791551733.1073741831.534276636670883/1342066882558517/?type=3&theater>

Slika 10. *Nosač zvuka „Iz podravskog cvetnjaka“*

<https://koprivnica.hr/novosti/predstavljen-nosac-zvuka-folklornog-ansambla-koprivnica-iz-podravskog-cvetnjaka/>

Slika 11. *DIF „Koprivnički Ivanec“*

<https://www.facebook.com/difkopivanec/photos/a.839713712823915.1073741827.839713569490596/1293862780742337/?type=3&theater>

Slika 12. *Članice KUD-a Delovi prikazuju običaj matkanja* <https://epodravina.hr/snimljen-scenski-prikaz-matkanja-u-delovima/>

Slika 13. *Picokijada*

<https://picokijada.com/foto-video-promo/picokijada-v-slike/>